

УДК 37.02:004.031.42

DOI <https://doi.org/10.24919/2308-4863/74-2-58>**Оксана СТОРОНСЬКА,***orcid.org/0000-0003-2348-0265**кандидат педагогічних наук, доцент,
доцент кафедри педагогіки та інноваційної освіти
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) oksana.s.storonska@lpnu.ua***Каріна МИГАЛЬ,***orcid.org/0009-0004-5848-4359**студентка IV курсу
Інституту права, психології та інноваційної освіти
Національного університету «Львівська політехніка»
(Львів, Україна) karina.myhal.pts.2020@lpnu.ua*

СУТНІСТЬ ТА ВИДИ ТЕХНОЛОГІЙ ІНТЕРАКТИВНОГО НАВЧАННЯ

Статтю присвячено дослідженню її характеристик сучасних інтерактивних дидактичних технологій. Зокрема її метою є вивчення сутнісних ознак і типології технологій інтерактивного навчання та визначення передумов їх ефективного використання в практиці освіти. У результаті дослідження обґрунтовано зміст поняття інтерактивного навчання як специфічної дидактичної технології, що передбачає активну взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу на засадах партнерства та рівноправності. В такому контексті окреслено загальні ключові можливості інтерактивних дидактичних технологій (формування навичок командної роботи; розвиток пізнавальних інтересів та навчальної мотивації; створення сприятливого дидактичного середовища для активної навчальної діяльності; забезпечення умов для творчої самореалізації у спільній діяльності) та визначено основні засадничі принципи інтерактивного навчання, зокрема відкритості, гнучкості, рівності. В ході дослідження розглянуто основні види інтерактивних навчальних технологій, серед них технології кооперативного навчання, технології колективно-групового навчання, технології ситуативного навчання, технології опрацювання дискусійних питань. Також у статті визначено передумови успішного практичного застосування технологій інтерактивного навчання, що полягають і проведенні попереднього інструктажу щодо виконання інтерактивного завдання, наданні вчителем допомоги і підтримки при виникненні труднощів, забезпеченні обговорення та рефлексії результатів виконання інтерактивних завдань. Зрештою на цій основі встановлено вимоги до професійної готовності вчителя до впровадження інтерактивних дидактичних технологій в практику навчання, що передбачають уміння добору технологій відповідно до віку та навчального досвіду учнів, планування раціональної кількості інтерактивних завдань, врахування індивідуального темпу роботи кожного учня, його особливостей і можливостей.

Ключові слова: дидактична технологія, технологія навчання, інтерактивне навчання, принцип інтерактивного навчання, інтерактивна навчальна технологія.

Oksana STORONSKA,*orcid.org/0000-0003-2348-0265**Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Pedagogics and Innovative Education
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education of Lviv Politechnic National University
(Lviv, Ukraine) oksana.s.storonska@lpnu.ua***Karina MYHAL,***orcid.org/0009-0004-5848-4359**4th year student
Institute of Jurisprudence, Psychology and Innovative Education of Lviv Politechnic National University
(Lviv, Ukraine) karina.myhal.pts.2020@lpnu.ua*

THE ESSENCE AND TYPES OF INTERACTIVE LEARNING TECHNOLOGIES

The article deals with the research and characteristics of modern interactive didactic technologies. In particular, its purpose is to study the essential features and typology of interactive learning technologies and to determine the

conditions for their effective use in educational practice. As a result of the study, the content of the concept of interactive learning as a specific didactic technology, which involves the active interaction of all subjects of educational process on the basis of partnership and equality, has been substantiated. In this context, the general capabilities of interactive didactic technologies (formation of teamwork skills; development of learning interests and motivation; creation of a favorable didactic environment for active educational activities; provision of conditions for creative self-realization in joint activities) have been outlined and the main fundamental principles of interactive learning have been defined, in particular openness, flexibility, equality. During the study, the main types of interactive educational technologies have been considered, including cooperative learning technologies, collective-group learning technologies, situational learning technologies, and discussion issue processing technologies. The conditions for the successful practical application of interactive learning technologies have been determined in the article, namely, conducting preliminary instruction on the implementation of an interactive task, providing help and support by the teacher in case of difficulties, ensuring discussion and reflection of the results of interactive exercises. Eventually, on this basis, the requirements for the professional readiness of the teacher to introduce interactive didactic technologies into teaching practice have been established, which include the abilities to select technologies according to the age and learning experience of students, to determine a rational number of interactive tasks, to take into account the individual pace of work of each student, his personal characteristics and capabilities.

Key words: didactic technology, learning technology, interactive learning, the principle of interactive learning, interactive learning technology.

Постановка проблеми. Актуальні тенденції розвитку українського суспільства зумовлюють необхідність систематичного переосмислення традиційної парадигми освіти молодих поколінь, модернізації традиційних дидактико-методичних підходів і принципів, удосконалення звичних навчальних практик з метою їх оптимальної підготовки до життя в умовах сьогодення. Стрімкість і масштаби теперішніх змін у різних сферах суспільного буття актуалізують неперервне оновлення цілей, змісту, методів, засобів і форм організації освітнього процесу в контексті актуальних науково-педагогічних і дидактичних новацій. Модернізація навчального процесу в закладах освіти усіх рівнів, і загальної шкільної зокрема, цілком закономірно передбачає розробку й впровадження широкого спектру сучасних ефективних дидактичних технологій.

Аналіз досліджень. Зазначене вище підтверджується працями цілої плеяди науковців, які невтомно наголошують на важливість реалізації нових дидактичних підходів, методик, технологій в освітній процес загальноосвітньої школи (О. Давидюк, І. Дичківська, В. Заячук, О. Пометун, І. Прокопенко, О. Янкович та ін.). Дослідження цієї тематики презентують комплексну характеристику широкого розмаїття сучасних технологій навчання і виховання (Янкович, Беднарек, Анджеєвська, 2015), критерії і принципи їх класифікації (Дичківська, 2012; Прокопенко, Євдокимов, 2005), обґрунтування передумов їх практичного використання на різних ланках системи освіти (Михайліченко, Рудик, 2016; Стрілець, 2012) тощо. Водночас більш докладного аналізу, на наш погляд, потребують технології інтерактивного навчання з огляду на їх вагомості в розв'язанні широкого спектру проблем сучасної освіти.

Метою нашої статті є вивчення сутності та типології технологій інтерактивного навчання, визначення передумов їх ефективного використання в практиці освіти.

Виклад основного матеріалу. Терміни «інтерактивний», «інтерактивність», як відомо, мають англійське походження («inter» – взаємний, «act» – діяти) та в дидактичному контексті позначають здатність до взаємодії з навчальними об'єктами (наприклад, комп'ютером, підручником тощо) або з іншими суб'єктами навчального процесу (зокрема педагогом, учнями й т. д.) для формування знань, вмінь, компетентностей, якостей (Пометун, 2007). Відтак поняття інтерактивного навчання відображає спеціальну форму організації пізнавальної діяльності, що передбачає постійну, активну взаємодію всіх суб'єктів навчального процесу на засадах партнерства та рівноправності. В зв'язку з цим у науковій літературі воно позначається також такими категоріями, як «співнавчання», «взаємонавчання», «навчання у співпраці».

Інтерактивне навчання передбачає таку організацію навчального процесу, за якої кожен учень неодмінно бере участь у колективній, основаній на взаємодії всіх учасників навчальній роботі. Воно ґрунтується на спільній навчально-пізнавальній діяльності усіх школярів, що характеризується продуктивним, пошуковим, творчим характером, вільним обміном думками щодо виконання різних навчальних завдань. В рамках цієї форми навчання мають реалізуватися усі три аспекти міжособистісної взаємодії, а саме:

- інформативний, що виявляється у передачі інформації;
- перцептивний, що відображається в сприйнятті та розумінні інформації;
- інтерактивний, що втілюється у взаємодії і співпраці (Сторонська, 2015).

У процесі інтерактивного навчання учні мають можливість обмінюватися навчальними ідеями, пропозиціями, а педагог стає організатором їхньої спільної навчальної діяльності. Завдяки цій особливості воно забезпечує активізацію пізнавальних процесів, формування стійкої внутрішньої мотивації до навчання, розширення можливостей для прояву ініціативи, вдосконалення вміння взаємодіяти та комунікувати.

Інтерактивне навчання вимагає комбінування різних видів активності учасників навчального процесу. Зокрема йдеться про фізичну активність, яка виражається, наприклад, у процесах говоріння, слухання, письма тощо, соціальну активність, що виявляється передовсім у вільному обміні думками, враженнями, пропозиціями щодо розв'язання навчальних проблем, та пізнавальну активність, яка відображається в пошуку нових знань для успішного виконання певного навчального завдання (Прокопенко, Євдокимов, 2005).

Методологічним підґрунтям інтерактивного навчання слугує низка ідей і принципів, зокрема:

- відкритості, що передбачають надання усім учасникам навчального змоги вільно висловлювати свої думки, згоду чи заперечення в ході виконання поставлених завдань;

- гнучкості, що виявляється у забезпеченні можливостей для активного пошуку нових підходів і способів розв'язання навчальних проблем і завдань, їх апробації та зміни у випадку недостатньої ефективності;

- рівності, що виключає будь-яке домінування і прагнення нав'язати комусь свою думку та вимагає рівноцінної і рівноправної участі всіх учасників навчання (Михайліченко, Рудик, 2016).

З урахуванням таких особливостей інтерактивного навчання віднесене в науковій літературі до сучасних дидактичних технологій, оскільки воно характеризується усіма необхідними ознаками, зокрема:

- можливість постановки конкретних діагностичних цілей навчальної діяльності, її очікуваних результатів у вигляді навчальних досягнень учнів;

- орієнтованість на актуальні методологічні підходи в освіті та принципи навчання;

- варіативність методів, прийомів, форм, що спонукають до активної спільної навчальної діяльності;

- різноманітність засобів навчання, що сприяють співпраці усіх учасників навчального процесу тощо (Пометун, 2007).

З огляду на це в наукових джерелах набуло широкого вжитку поняття інтерактивної технології навчання, що загалом трактується як спосіб організації навчального процесу на основі активної співпраці усіх його учасників. У більш вузькому, конкретному сенсі інтерактивні навчальні технології розглядаються як сукупність методів, що забезпечують формування знань на основі спільної діяльності вчителя з учнями, які взаємодіють між собою, здійснюючи самонавчання та саморозвиток (Янкович, Беднарек, Анджеевська, 2015; Прокопенко, Євдокимов, 2005).

В сучасній освітній практиці технології інтерактивного навчання дають змогу реалізувати широкий спектр цілей і завдань, серед них:

- формування навичок роботи в команді та вміння висловлювати свої думки;

- розширення пізнавальних інтересів учнів і посилення внутрішньої мотивації до навчання;

- забезпечення комфортного та сприятливого дидактичного середовища для активної навчальної діяльності учнів;

- створення умов для вільного розкриття і розвитку творчого потенціалу, інтелектуальних здібностей.

На сучасному етапі розвитку педагогічної науки та практики інтерактивні технології навчання зазнають широкої диференціації за різними ознаками, що, своєю чергою, зумовило активні спроби їх класифікування. Так, в науково-педагогічній літературі на сьогодні виокремлено чотири групи інтерактивних дидактичних технологій:

- технології кооперативного навчання;

- технології колективно-групового навчання;

- технології ситуативного навчання;

- технології опрацювання дискусійних питань (Пометун, 2007).

Сутність і приклади названих груп інтерактивних навчальних технологій презентуємо схематично в таблиці нижче:

Практичне використання технологій інтерактивного навчання вимагає належної попередньої підготовки та дотримання певної послідовності низки дій:

- проведення інструктажу, тобто повідомлення учасникам мети і правил роботи в межах відповідної технології, специфіки їхніх дій і обсягу часу на їх виконання;

- формування робочих груп учнів, надання допомоги за потреби під час виконання відповідних завдань;

- демонстрація, обговорення, рефлексія результатів виконання учнями навчальних завдань;

- підбиття підсумків та узагальнення знань і вмінь, засвоєних у ході навчання у співпраці (Прокопенко, Євдокимов, 2005).

Запорукою ефективною практичною реалізації інтерактивних навчальних технологій є також ґрунтовна професійна підготовка педагога, що виявляється у вміннях:

- добирати технології відповідно до віку та досвіду учнів у виконанні з інтерактивних вправ;

- планувати раціональну кількість інтерактивних завдань в рамках заняття;

- враховувати індивідуальний темп роботи кожного учня, його здібності та можливості;

- забезпечувати обговорення за підсумками виконання інтерактивного завдання та узагальнення результатів (Михайліченко, Рудик, 2016).

Висновки. Тож технології інтерактивного навчання передбачають таку організацію навчальної роботи, за якої неможлива неучасть учня в колективній навчальній взаємодії, зокрема завдяки

Типи інтерактивних дидактичних технологій

Група інтерактивних технологій	Сутнісні ознаки	Приклади
Технології кооперативного навчання	Навчальна діяльність учнів у малих групах, об'єднаних спільною навчальною метою чи завданням.	«Карусель», «Акваріум», «Синтез думок» та ін.
Технології колективно-групового навчання	Фронтальна навчальна робота всього класу учнів над певним завданням.	«Мозковий штурм», «Мікрофон», «Ажурна пилка», «Дерево рішень» та ін.
Технології ситуативного моделювання	Колективна навчальна діяльність учнів над змодельованою проблемною ситуацією, що потребує спільних зусиль для розв'язання.	Ділові ігри, імітаційні ігри, рольові ігри, розігрування ситуацій та ін.
Технології опрацювання дискусійних питань	Спільна навчальна робота учнів, спрямована на широке обговорення спірних тем і питань.	«Прес», «Дебати», «Ток-шоу» та ін.

залежності від його діяльності успішності виконання поставленого перед окремою групою чи цілим класом завдання. Переваги такого навчання очевидні, оскільки у творчій співпраці активізується мисленнєва діяльність учнів, виявляється зацікавлене ставлення до нестандартної пізнавальної діяльності, ґрунтовніше опрацюється і засвоюється навчальний матеріал, виникає стійка потреба в міжособистісній взаємодії, розвивається почуття відповідальності за власний і спільний результат роботи. У процесі інтерактивного

навчання школярі, окрім опрацювання навчального матеріалу, побіжно вчаться приймати конструктивні спільні рішення, дискутувати, критично мислити, висловлювати альтернативні думки тощо, що є важливим чинниками їх успішної самореалізації в подальшому навчанні та житті.

Перспективи подальших досліджень в цьому напрямі вбачаємо в експериментальній перевірці ефективності інтерактивних дидактичних технологій в практиці навчання, зокрема інформатики, в закладах загальної середньої освіти.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Давидюк О. М. Інноваційні технології в освітньому процесі. *Педагогічна майстерня*. 2013. № 2. С. 2-8.
2. Дичківська І. М. Інноваційні педагогічні технології. К., Академвидав, 2012. 352 с.
3. Зайчук В. О. Сучасні педагогічні технології: дидактично-інноваційний аспект. Луцьк, Твердиня, 2009. 312 с.
4. Михайліченко М. В., Рудик Я. М. Освітні технології. К., ЦП «КОМПРИНТ», 2016. 583 с.
5. Пометун О. І. Енциклопедія інтерактивного навчання. К., А. С. К., 2007. 144 с.
6. Прокопенко І. Ф., Євдокимов В. І. Педагогічні технології. Харків, Колегіум, 2005. 224 с.
7. Сторонська О. С. Інтерактивні та комунікативні процеси в навчанні іноземної мови. *Наукові записки Вінницького державного педагогічного університету*. 2015. №43. С. 84-87.
8. Стрілець С. І. Інноваційні педагогічні технології у вищій школі. Чернігів, Чернігівський нац. пед. університет ім. Т. Г. Шевченка, 2012. 200 с.
9. Янкович О., Беднарек Ю., Анджеєвська А. Освітні технології сучасних навчальних закладів. Тернопіль, ТНПУ ім В. Гнатюка, 2015. 212 с.

REFERENCES

1. Davydiuk O. M. (2013). Innovatsiini tekhnolohii v osvritnomu protsesi [Innovative technologies in educational process]. *Pedahohichna maisternia*, 2, 2-8. [in Ukrainian]
2. Dychkivska I. M. (2012). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii [Innovative pedagogical technologies]. K., Akademvydav. 352 p. [in Ukrainian]
3. Zaichuk V. O. (2009). Suchasni pedahohichni tekhnolohii: dydaktychno-innovatsiinyi aspekt [Modern pedagogical technologies: didactic and innovative aspect]. Lutsk, Tverdinya. 312 p. [in Ukrainian]
4. Mykhailichenko M. V., Rudyk Ya. M. (2016). Osvitni tekhnolohii [Educational technologies]. K., TsP «KOMPRYNT». 583 p. [in Ukrainian]
5. Pometun O. I. (2007). Entsyklopediia interaktyvnoho navchannia [Encyclopedia of interactive learning]. K., A.S.K. 144 p. [in Ukrainian]
6. Prokopenko I. F., Yevdokymov V. I. (2005). Pedahohichni tekhnolohii [Pedagogical technologies]. Kharkiv, Kolehium. 224 p. [in Ukrainian]
7. Storonska O. (2015). Interaktyvni ta komunikatyvni protsesy v navchanni inozemnoi movy [Interactive and communicative processes in foreign language learning]. *Naukovi zapysky Vinnytskoho derzhavnoho pedahohichnoho universytetu*, 43, 84-87. [in Ukrainian]
8. Strilets S. I. (2012). Innovatsiini pedahohichni tekhnolohii u vyshchii shkoli [Innovative pedagogical technologies in higher education]. Chernihiv, Chernihivskiy nats. ped. universytet im. T. H. Shevchenka. 200 p. [in Ukrainian]
9. Yankovych O., Bednarek Yu., Andzheievska A. (2015). Osvitni tekhnolohii suchasnykh navchalnykh zakladiv [Educational technologies of modern educational institutions]. Ternopil, TNPU im V. Hnatiuka. 212 p. [in Ukrainian]